

kim benzerlikler bulunmakla birlikte ay-
nı eser sayılmalarını imkânsız kılan pek
çok fark vardır. Nitekim kırk fasıllık bu
eserin baştan altı faslı *Deḳā'ıku'l-ḥa-
ḳā'ık*'te olduğunun aksine, âyet ve ha-
disler yerine süfî imam ve şeyhlerin söz-
leriyle başlar. XVI. fasılda Kuran'ın mah-
lûk olup olmadığına dair (bk. HALKU'L-
KUR'ÂN) Mu'tezile ile Sünnîler'in karşıt
görüşleri yer alır (eserin yazmaları için
bk. Alexander von Kégl, *ZDMG*, LX [1906],
s. 549-592, Suppl. Persan, nr. 115).

BİBLİYOGRAFYA :

Keşfü'z-zunûn, I, 66, 737, 856; II, 159,
1362; E. Blochet, *Catalogue des manuscrits
Persans de la Bibliothèque Nationale*, Paris
1905, I, 96, nr. 143; *Osmanlı Müellifleri*, I,
26; Bediüzzaman Fîrûzânfer, *Şerh-i Meşnevî*,
Tahran 1346 hş., Önsöz; *The Alphabetic Cata-
logue of MSS found by 1959-1963 Expedition
in Gorno-Badakhshan Autonomous Region*
(nşr. B. G. Gafurov—A. M. Mirzoev), Moskow
1967, s. 94; Münzevî, *Fihrist*, I, 41; Abdülbâ-
ki Gölpinarlı, *Mevlâna Mûzesi Kataloğu*, Anka-
ra 1971, II, 53, 162; Nabibaxş Qazi, "A rare
manuscript of Daḳā'iq at-Tariḳ-a Persian
mathnawî by Aḥmed-e Rûmî", *Proceedings
of the 27 th International Congress of Orienta-
lists*, Ann Harbor 1967, Wiesbaden 1971, s.
279; J. E. Bregel, *Persidskaya Literatura*, Mos-
kow 1973, s. 1334-1335; Alexander von Kégl,
"Zu Blochet, *Catalogue des manuscrits pers-
ans*", *ZDMG*, LX (1906), s. 549-592; a.mlf.,
Daḳā'ıku'l-ḥaḳā'ıq", a.e., s. 590 vd.; Louis
Massignon, "La Légende de Hallacé Mansur en
pays Turcs", *REI* (1941-1946), s. 111; Alphons
C. M. Hamer, "An Unknown Mawlawî-Poet:
Aḥmad-i Rûmî", *Studia Iranica*, III, Lei-
den 1974, s. 229-249; a.mlf., "Aḥmad-i Rû-
mî", *El² Suppl.* (İng.), s. 49-50.

TAHSİN YAZICI

AHMED b. SÂLİH et-TABERÎ

(أحمد بن صالح الطبري)

Ebû Ca'fer Ahmed b. Sâlih
et-Taberî el-Mısrî
(ö. 248/862)

Mısırlı hadis hâfızı.

Babası Taberistanlı bir asker olduğu
için İbnü't-Taberî diye de tanınır. Mı-
sır'da doğdu. Hicaz, Yemen, Irak ve Su-
riye bölgelerinde hadis tahsil ettikten,
kıraat ilmini de Verş ve Kâilûn'dan öğ-
rendikten sonra Mısır'a döndü, ilmini
orada yaymaya başladı. Muhaddis ve
hâfız* olduğu kadar kâri*, fakih ve na-
hivci olarak da kabul edilir. İlel* ve ih-
tilâfû'l-hadis* konularında mütehassıs-
tı. Özellikle Mısır ve Hicazlı hadis âlim-
leri kanalıyla gelen hadisleri çok iyi bi-
liyordu.

Henüz kırk yaşına gelmeden hadis ri-
yayet etmeye başladı. Mısır merkez ol-
mak üzere Bağdat, Şam, Antakya ve di-
ğer birçok yerde ders verdi. Âdil oldu-
ğunu iki şahit ile ispat edenlere ve saka-
lı çıkmış bulunanlara hadis rivayet edi-
yordu. Sakalsız olmasına rağmen ken-
disini imtihana tâbi tuttuğu ve başarılı
olduğuna inandığı Ebû Dâvûd'un oğlu
Abdullah'a da rivayette bulunmuştur.
Zührlî ve Ebû Zür'a ed-Dımaşkî gibi bir-
çok büyük muhaddisin hadis rivayet et-
tiği Ahmed b. Sâlih'ten Buhârî de yirmi
sekiz hadis rivayet etmiştir. Ayrıca Bu-
hârî onun güvenilir bir muhaddis oldu-
ğunu ve kendisine yöneltilen tenkitlerin
hiçbir delile dayanmadığını söylemiştir.
Bütün kaynaklar İbnü't-Taberî'nin sika*
olduğu noktasında müttefiktir. Ancak
kibirli oluşu, yegâne kusuru olarak zik-
redilir. Her ne kadar Nesâî onu cerhet-
miş ise de bu cerh*, Nesâî'yi meclisinden
kovduğu için aralarındaki kırınlık-
tan ileri geldiğine hükmedilerek, itibar
görmemiştir. İbn Maîn'in cerhi ise ger-
çekte ona değil, hadis uydurmakla mâ-
ruf olan Mekke şeyhi Ahmed b. Sâlih eş-
Şemmûnî'ye (Şemmûmî) yöneliktir. Zira
İbnü't-Taberî birçok konuda İbn Maîn
seviyesinde görülmüş, hatta Mısır ve Hi-
cazlılar'ın rivayet ettiği hadisleri İbn Ma-
în'den daha iyi bildiği kabul edilmiştir.
Ahmed b. Sâlih'in sağlam ve güvenilir
bir muhaddis olduğunu gösteren bir hu-
sus da İbn Zebâle'den yüz bin kadar ha-
dis yazdıktan sonra onun hadis uydur-
duğunu anlayınca bütün hadislerini ter-
ketmesidir.

Kaynaklarda *Kitâbü's-Şahâbe* adlı bir
eserinden bahsedilmektedir. İbnü't-Ta-
berî Mısır'da vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, II, 6; *el-Cerh ve't-
ta'dil*, II, 56; Hatib, *Târîhu Bağdâd*, IV, 195-
202; *Ṭabaḳâtü'l-Hanâbile*, I, 48; Kâdî İyâz,
Tertibü'l-medârik (nşr. M. Tâvit et-Tancî), Ra-
bat 1383/1963, IV, 38-39; Zehebî, *Tezkiretül-
ḥuffâz*, I, 496; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XII,
160-177; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl*, I, 104; a.mlf.,
Ma'rîfetü'l-kurrâ (Câdelhak), I, 152; Sübkî,
Ṭabaḳâtü's-Sâfiyye, Kahire 1324, I, 186; İbn
Hacer, *Tehzibü'l-Tehzib*, I, 39-42.

KEMAL SANDIKÇI

AHMED SÂRBÂN

(bk. SÂRBÂN AHMED).

AHMED es-SÂVÎ

(bk. SÂVÎ, Ahmed b. Muhammed).

AHMED b. SELEME

(أحمد بن سلمة)

Ebû'l-Fazl Ahmed b. Seleme b. Abdillâh
el-Bezzâz (Bezzâr) en-Nisâbü'rî
(ö. 286/899)

Tanınmış hadis hâfızı.

İmam Müslim'in Belh ve Basra'ya yap-
tığı yolculuklarda ona arkadaşlık etti.
Kuteybe b. Saîd, İshak b. Râhûye, Os-
man b. Ebû Şeybe, Ebû Küreyb, Ahmed
b. Menî' gibi birçok meşhur âlimden ha-
dis aldı. Devrin ünlü muhaddisi Kuteybe
b. Saîd'in yanına gidip ondan hadis oku-
mak istediği zaman, çok sevdiği oğlundan
ayrılmak istemeyen babası, bu se-
yahatin gerekli olup olmadığı hususunu
da İshak b. Râhûye ile istişare etti. İs-
hak b. Râhûye'nin, Ahmed'in kendisinden
çok şey öğrendiğini, ancak Kutey-
be'nin de farklı kişilerden elde ettiği bil-
gileri bizzat ondan öğrenmesinin isa-
betli olacağını söylemesi üzerine, mem-
leketi dışında hadis tahsil etmesi için
babası ona izin verdi. Kendisinden de
Ebû Zür'a er-Râzî, İbn Vâre, Ebû Hâtim
er-Râzî gibi hocaları ve Ebû Hâmid b.
Şarkî, Yahyâ b. Mansûr ve diğer öğren-
cileri hadis rivayet etmişlerdir. Âdil ve
emin olmasının yanı sıra hadiste hü-
cet* unvanına da sahip bulunan Ahmed
b. Seleme'nin Müslim'in *Şahih*'ine ben-
zer bir *müstahrec** olduğu bilinmekte-
dir. *Şahih* adı da verilen bu eser günü-
müze ulaşmamıştır. 232 (846-47) yılında
Bağdat'ta hadis imlâ* ettiğini Hatib el-
Bağdâdî kaydetmektedir. Sık sık gidip
hadis okuttuğu Bağdat'ta vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

el-Cerh ve't-ta'dil, II, 54; Hatib, *Târîhu Bağ-
dâd*, IV, 186-187; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*,
XIII, 373; a.mlf., *Tezkiretül-ḥuffâz*, II, 637-638;
a.mlf., *el-İber*, I, 412; Süyûtî, *Ṭabaḳâtü'l-ḥuf-
fâz* (Ömer), s. 279; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 192;
Kettânî, *er-Risâletü'l-müsteṭṭaḳa*, s. 28.

İSMAİL L. ÇAKAN

AHMED-i SERHENDÎ

(bk. İMÂM-ı RABBÂNÎ).

AHMED b. SİNÂN

(أحمد بن سنان)

Ebû Ca'fer Ahmed b. Sinân
b. Esed el-Kattân el-Vâsıtî
(ö. 259/872-73)

Tanınmış hadis hâfızı.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur.
Vekî* b. Cerrâh, Abdurrahman b. Mehdî,
Yahyâ b. Saîd el-Kattân ve İmam Şâfiî
gibi devrinin şöhretli muhaddislerinden

hadis okudu. Kendisinden de İmam Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, İbn Mâce, İbn Huzeyme gibi muhaddisler hadis rivayet etti. Oğlu Ca'fer b. Ahmed de talebelerindendir. Yine onun talebelerinden olan Ebû Hâtîm er-Râzî, "zamanın imamı" diye övdüğü hocasının sika* ve sadûk* bir muhaddis olduğunu söyler. Diğer talebeleri İmam Nesâî ile Dârekutnî de aynı görüşe katılırlar. Hâkim en-Nîsâbü'rî, bir hocasından naklen, "Yaşadığı asırda Abdullah b. Mübârek ne ise kendi devrine göre Ahmed b. Sinân da odur" dendiğini anlatır. Rivayet ettiği hadislerden biri Buhârî'nin *Şahîh*'inde, diğerleri ise Müslim'in *Şahîh*'i ile Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin sünenlerinde ve Nesâî'nin *es-Sünenü'l-kübrâ*'sında yer almıştır. Kaynaklarda onun, râvilere göre tertip edilmiş bir *müsne'd**'inden söz edilmekle beraber, bu eserin günümüze kadar gelip gelmediği henüz bilinmemektedir.

Ahmed b. Sinân'dan nakledilen sözlerden biri şudur: "Her bid'atçı muhadislere düşmandır, bid'at illetine yakalanan kimsenin kalbinden hadis zevki çekip alınmıştır". Kaynaklarda vefat tarihi için 250, 254, 256, 258 ve 259 yılları yer almaktadır. Zehebî (*el-İber*, I, 370), Safedî (*el-Vâfi*, VI, 407), İbn Kesîr (*el-Bidâye*, XI, 31) ve İbnü'l-İmâd (*Şezerât*, II, 137) 258 yılında vefat ettiğini söylemekte, İbn Hacer ise bu ihtilâfların istinsah hatasından meydana geldiğini, doğrusunun 259 yılı olduğunu belirtmektedir (bk. *Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 34).

BİBLİYOGRAFYA :

el-Cerh ve't-ta'dîl, II, 53; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, Beyrut 1403-1405/1983-85, I, 322-323; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 521; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XII, 244-246; a.mlf., *el-İber*, I, 370; Safedî, *el-Vâfi*, VI, 407; Sübkî, *Tabakât*, II, 5-6; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XI, 31; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 34-35; Hazrecî, *Hulâşatü Tezhib*, s. 6-7; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 137.

M. YAŞAR KANDEMİR

AHMED SÜHEYLÎ

(bk. SÜHEYLÎ, Ahmed).

AHMED-i SÜHREVERDÎ

(احمد سهروردی)

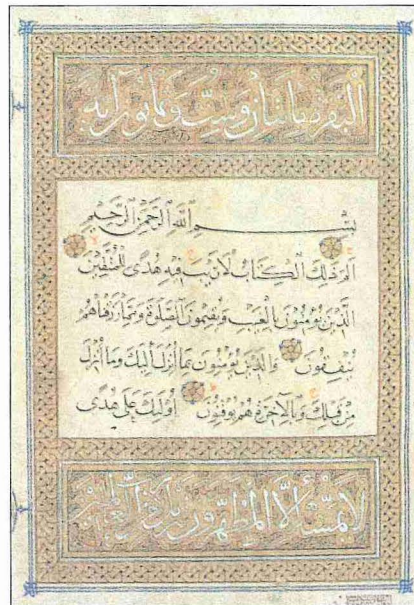
XIII. yüzyılda yaşayan

"üstâdân-ı sitte"den İranlı hattat.

Yazdığı eserlerdeki imzalarından öğrenildiğine göre tam adı Ahmed b. Yahyâ b. Muhammed b. Ömer b. Muhammed es-Sühreverdî'dir. Şeyhzâde laka-

bıyla da anılan Ahmed, nisbesinden anlaşıldığına göre İran'ın Sühreverd şehridir. Fezâilî ve Beyânî, tarihini belirtmeden Bağdat'ta doğduğunu kaydetmektedirler. Bilinen eserleri üzerindeki 697-728 (1297-1328) tarihleriyle diğer bazı kayıtlardan anlaşıldığına göre, XIII. yüzyılın ikinci yarısı ile XIV. yüzyılın birinci yarısında Bağdat'ta yaşamıştır. Yâkût el-Müsta'sımî'nin (ö. 1298) *aklâm-ı sitte**'yi öğrettiği "üstâdân-ı sitte"nin önde gelen altı talebesinden biridir. Aklâm-ı sittenin her birinde mahir olmakla birlikte bilhassa nesih ve celî hatları mükemmel bir surette yazardı. Bu sebeple Bağdat'taki binaların birçoğunun hatlarını onun yazdığı rivayet edilmektedir. Bunlar arasında Bağdat Camii'nin teziinî iç yazılarından olan Kehf sûresi bilhassa zikre değer bir eserdir. Ayrıca, yazdığı mushaf ve cüzlerle çeşitli *murakka**'ları Türkiye, İran ve Bağdat kütüphanelerinde bulunmaktadır. 718 (1318) tarihli mushafı Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde (nr. 486), 705 (1305-1306) tarihinde yazılıp tezhip edilmiş Kur'an cüzü ile Sultan Hüseyin Mirza ve Şah Tahmasb murakka'lariyle diğer bazı murakka'larda yer alan yazıları Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir (Emanet Hazinesi, nr. 249). 728'de (1328) istinsah ettiği bir *Nehcü'l-belâğa* nüsha-

Ahmed-i Sühreverdî'nin nesih hatıyla yazdığı Kur'an-ı Kerim'den Bakara sûresinin ilk âyetleri (Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Ktp., nr. 486)

sı Kütüphâne-i Saltanatı'da, 706 (1306-1307) tarihinde yazdığı Kur'an-ı Kerim'den dört cüz ise Tahrân'da Müze-i İrân-ı Bâstân'da bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Âlî, *Menâkıb-ı Hünervârân*, s. 18, 19, 23; *Gülzâr-ı Savâb*, s. 46; Suyolcuzâde, *Devhatü'l-küttâb*, s. 9; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 93-94; Habîb, *Hat ve Hattâtân*, İstanbul 1305, s. 55; Beyânî, *Hoşnûvisân*, IV, 1024-1026; Kâdî Ahmed Kummî, *Gülîstân-ı Hüner* (nşr. A. S. Hânsârî), Tahrân 1352 hş., s. 21; Habîbullah Fezâilî, *Atlas-ı Hâf*, İsfahan 1362 hş., s. 203, 317; A. Schimmel, *Calligraphy and Islamic Culture*, New York 1984, s. 22, 71; Y. Hamid Safadi, *Calligraphie Islamique*, London 1978, s. 25-71.

MUSTAFA UZUN

AHMED ŞAH DÜRRÂNÎ

(احمد شاه درانی)

(ö. 1187/1773)

Afganistan Devleti'nin kurucusu
(1747-1773).

1722'de doğdu. XVII. yüzyılın sonlarına doğru Herat civarına gelip yerleşen ve 1731'de İran Şahı Nâdir'in idaresine giren Abdâlî kabilesinin reisi Muhammed Zaman Han'ın oğludur. 1737'de Kandehar'ı zapteden Nâdir Şah, o sıralarda Galzaylar'ın elinde esir bulunan

Ahmed-i Sühreverdî'nin muhakkak hatıyla yazdığı Kur'an-ı Kerim'den Yûsuf sûresinin bir sayfası (TSMK, Emanet Hazinesi, nr. 249)

